

Csillagfedések

Észlelő	Műszer	Észlelő	Műszer
Bartha Lajos (Budapest)	4 L	Kósa-Kiss Attila (Nagyszalota, RO)	6,3 L
Busa Sándor (Harkakötöny)	20 T	Molnár Zoltán (Torda, RO)	foto
Dalos Endre (Paks)	11,5 T	Nyári Szabolcs (Debrecen)	6,3 L
Fekete Zoltán (Nagyszalonta)	6,3 L	Peitl Tibor (Pécs)	10 L
Földesi Ferenc (Veszprém)	11 T	Péntek Kálmán (Szombathely)	sz
Gyenyize Péter (Pécs)	10 L	Póczek Antal (Nádasd)	10 T
Gyurman Tibor (Dabas)	21,5 T	Puskás Ferenc (Komádi)	
Hadházi Csaba (Hajdúhadház)	16 T	Sárneckzy Krisztián (Budapest)	25 T
Herceg Attila (Paks)	11,5 T	Szabadi Péter (Paks)	11,5 T
Horváth Tibor (Hegyhásál)	11 T	Szabó Sándor (Sopron)	6,3 L
Károly Lajos (Szőce)	20x60 B	Szőllősi Attila (Kecskemét)	15 T
Keszthelyi Sándor (Pécs)	15 T	Tóth Krisztián (Vésető)	
Keszthelyiné Sragner Márta (Pécs)	15 T	Tóth Terézia (Debrecen)	6,3 L
Kocsis Antal (Balatonkenese)	15,5 T	Tuboly Vince (Hegyhásál)	7,2 L

Az észlelőlistát szemlélve is látható, hogy az elmúlt néhány hónapról tetemes mennyiségű adat gyűlt össze. Ebben közrejátszik a látványos jelenségek sorozata is, de figyelembe véve az ilyenkor szokásos rossz időjárást és a Hale–Bopp–üstökös mindent elsöprő látványát, kellemes meglepetés a hosszú észlelőlista szemlélése. A sok anyag miatt minden egyes észlelésre természetesen nem tudunk kitérni, de a látványosabb jelenségek hangulatát igyekszünk visszaadni. Természetesen a megfigyeléseket elküldjük a nemzetközi központokba is, hiszen pl. a Hold- és kisbolygó-kultúrák, valamint a Jupiterhold-fogyatkozások adatsora csak a nemzetközi adatokkal együtt feldolgozva használható.

Aldebaran-fedés március 14-én

A látványos jelenségre sok helyen kiderült az égbolt, bár volt, ahol fátyolfelhők zavarták a megfigyelést. Az eseményről sokan juttatták el beszámolójukat. Az Aldebaran közvetlenül napnyugta után, már erős szürkületben is feltűnő volt a sarló Hold mellett. A csillag eltűnése a sötét oldalon, hamuszürke fény mellett történt, az Aldebaran könnyen nyomon követhető volt kis távcsövekkel és műszer nélkül is. Kopernikusz nyomdokain többen a szabadszemes észlelést választották. Volt aki nem is tudott a dologról, esti szemlélődés közben lett figyelmes az együttállásra. Majdnem mindenki robbanásszerű be- és kilépésről írt, bár a kilépéskor Keszthelyi-né Sragner Márta szerint a fényes holdperemen először csak a csillag sugarai jelentek meg, rögtön rá a kis fény helyett már ott is volt a teljes csillag. Puskás Ferenc szerint 2 másodperc alatt nyerte vissza eredeti fényét. A kilépést már nehezebb volt szabad szemmel észlelni. A fényes holdperem mellett az előbukkanás után néhány perccel vált láthatóvá a csillag.

Részleges holdfogyatkozás március 24-én

A hajnali holdfogyatkozás idején az ország keleti részén tiszta volt az idő, de a Dunától nyugatra már felhőzet volt megfigyelhető a műholdképen. Sopronban még hó is hullott.

A szürkés PU Szöllösi Attila szerint 02:39 UT-kor látszott először, Bartha Lajos ezt 02:40-re teszi. A rendkívül diffúz holdárnyék miatt az első kontaktus pontos időpontját lehetetlen volt megállapítani. Az alábbi megfigyelések születtek:

02:54 UT, Kósa-Kiss Attila (6,3 L): A földárnyék szokatlanul világos volt, csak binokulárral tűnt egyértelműnek a földárnyék pereme. Az árnyék széle a kontaktusok alapján szinte egybemosódott a mellékárnyékkal.

02:58 UT, Nyári Szabolcs (6,3L): A határozatlan umbra miatt nem lehetett pontosan megmérni. Szabad szemmel hamarabb történt, mint távcsőben.

02:58:55 UT, Szöllösi Attila (7x50 B): Ezután már rögtön észre lehetett venni a holdkorong kicsorbulását.

Az első kontaktus után a Hold fokozatosan merült be az umbrába és közeledett a horizonthoz. 02:59,0-kor az árnyék kb. 2'-re hatolt be a holdkorong elé. Előtte a világosszürke félárnyék kb. 5'-6'-es zónát alkotott. A félárnyék külső pereme meglehetősen éles volt. A teljes árnyék egy kb. 0,5-es gyűrűben megy át a félárnyékba (Bartha). Az árnyék a Holdon sötétbarnás volt, a tengerek jól megfigyelhetők voltak, feltűnő volt még az Aristarchus-kráter. Az egyre alacsonyabba kerülő Hold egyre sötétebbé vált, és a horizontközeli felhőkbe is belekóstolt. Ekkor már inkább a kelő Hale-Bopp-üstökös volt a fő látványosság (Szöllösi Attila). A Danjon-értéket Bartha Lajos 2-nek, ifj. Szabó Imre 2-3-nak, Kósa-Kiss Attila 3,5-nek becsülte. Nyári Szabolcs nyolc, Kósa-Kiss Attila pedig hat kráter kontaktusát mérte meg.

Kisbolygó-okkultációk

A sok előrejelzés ellenére a rossz időjárás miatt csak négy észlelés érkezett. Az érdeklődők észlelőterképeket és egyéb információkat az EAON koordinátorától kérhetnek: Jean Schwaenen, Allée D 5, B-6001 Marcimelle, Belgium.

1997.01.27. (168) Sibylla-PPM156600	04:00-4:25 Nyári Szabolcs
1997.02.01. (702) Arlanda-ACRS 246147	19:30-19:50 Kocsis Antal
1997.02.01. (24) Themis-GSC 139601432	20:30-21:00 Szöllösi Attila*
1997.02.07. (511) Davida-PPM 119290	19:30-20:05 Sármezczy Krisztián**

* A csillag és a kisbolygó is jól látszott. Nyomonkövethető volt, amint megközelíti a csillagot, majd összeolvadt vele. Az észlelő csillag képet extrafokálisra állította, hogy jobban észrevehető legyen az esetleges fényességcsökkenés.

** A csillag és a kisbolygó összeolvadása 17 percig, 19:41-19:58 között tartott.

Hold-okkultációk

A március 14-i Aldebaran-fedésen kívül február-március során Nyári Szabolcs 18, Tuboly Vince 6, Szöllösi Attila 3, Hadházi Csaba, Szabó Sándor, Kósa-Kiss Attila és Fekete Zoltán 2, Földesi Ferenc pedig 1 okkultáció-megfigyelést végzett. Ezek között van néhány szimultán is. Például a február 2-i ZC 2271 (4^m3) csillag be- és kilépését többen is látták: Nyári Szabolcs és Szabó Sándor mellett Tuboly Vince is figyelte a jelenséget, aki 71 km-re észlelt a sűrű fedés határvonalától. A belépés mért ideje előtt 03:26:47,1 UT-kor egy hegycsúcs elfedte a csillagot, majd 3 másodpercig előtűnt, s a tényleges fedés 03:27:24,1 UT-kor történt meg.

Jupiterhold-fogyatkozások 1996-ban

A tavalyi év 1995-höz képest kevesebb megfigyelt és kevesebb észlelést hozott. Busa Sándor 8, Nyári Szabolcs 4, Szabó Sándor 4, Szöllösi Attila pedig egy megfigyelést végzett. A 17 megfigyelt fogyatkozás között szimultán esemény nincs, ezért a kapott adatokat egymással nem, csak az előrejelzéssel tudjuk összehasonlítani.

Idén a Jupiter augusztusban kerül oppozícióba a Nappal, a nyári hónapokban egész éjszaka megfigyelhető. A meleg idő és a sok derült éjszaka reméljük mind többeket csábít ki a szabadba, és észleléseikkel gazdagítják jövő évi listánkat. Az idei Meteor csillagászati évkönyv 72–81. oldalain találjuk a Jupiter holdjainak jelenségeit. Az 5–6 magnitúdós holdakat már a legkisebb távcsövekkel is nyomon követhetjük. Szinte minden estére jut néhány jelenség, ezek közül a fogyatkozásokat tudjuk pontos pozíciómérésre használni. Az észlelés menetével kapcsolatban a rovatvezető várja az érdeklődők jelentkezését.

A Jupiter nyara

Idén a Jupiter augusztusban kerül oppozícióba a Nappal, a nyári hónapokban egész éjszaka megfigyelhető. A meleg idő és a sok derült éjszaka reméljük, mind többeket csábít ki a szabadba, és észleléseikkel gazdagítják jövő évi listánkat. A Meteor csillagászati évkönyv 72–81. oldalain találjuk a Jupiter holdjainak jelenségeit. Az itt megrajzolt pályák alapján azonosíthatjuk a bolygó melletti fénypontokat. Az 5–6 magnitúdós holdakat már a legkisebb (pl. 5 cm-es) távcsövekkel is nyomon követhetjük. Szinte minden estére jut néhány jelenség, ezek közül a fogyatkozások a leglátványosabbak, és ezeket tudjuk pontos pozíciómérésre használni (feljegyezve a jelenség bekövetkezé-
tének pontos idejét).

Idén a Jupiter rendszere (a holdak pályasíkja) a Földről nagyjából éléről látszik (ez játszódott le a Szaturnusznál 1995-ben), ezért a holdfogyatkozások mellett (amikor az óriásbolygó árnyékába kerülnek be) a holdak kölcsönös fedéseit és fogyatkozásait is megfigyelhetjük. Ritka élmény, amikor a kis hold néhány perc alatt elhalványodik, majd újra kifényesedik.

A táblázatban található rövidítések: I: Io, E: Europa, G: Ganymedes, C: Callisto, k: a fogyatkozás kezdete (ez valójában az itt megadottnál 1–5 perccel később következik be), v: a fogyatkozás vége (az itt megadottnál 1–5 perccel korábban következik be!), gy: gyűrűs, r: részleges fogyatkozás. A holdak kölcsönös fogyatkozásainál az előrejelzett fényességcsökkenés is adott. Pl. az első sorban június 2/3-án 0:14 UT-kor a Ganymedes kilép a Jupiter árnyékából. A hold első megpillantását 00:11 UT-kor várhatjuk. Kölcsönös fogyatkozásra példaként álljon itt a június 10-i esemény, amikor 22:51 UT-kor az Io belép az Europa árnyékkúpjába (a Földről

A Jupiter-holdak kölcsönös jelenségei (UT)

Június

03.	00:14	G v
10.	00:36	G k
	22:51–22:54	E–lgy 0 ^m ,9
11.	01:10	I k
16.	00:40	E k
18.	01:03–01:06	E–lgy 1 ^m ,1
26.	23:26	I k

Július

04.	01:20	I k
06.	22:26–22:40	G–Cr 0 ^m ,9
10.	21:47	E k
12.	21:42	I k
18.	00:24	E k
19.	23:36	I k
23.	00:34	G k
27.	01:30	I k
28.	19:59	I k

Augusztus

01.	00:13–00:29	C–Ggy 1 ^m ,0
03.	00:03–00:07	C–lgy 1 ^m ,6
04.	21:53	I k
12.	01:30	E v
	02:05	I v
13.	20:33	I v
20.	20:14	G v
	22:28	I v
27.	21:54	C v
28.	00:14	G v
	00:22	I v
29.	18:51	I v
	19:05	E v

nézve a két hold egymástól néhány ívpercre látható). Az Io nagyjából másfél perc alatt 0^m9-nyit halványodik, majd gyorsan fényesedve 22:54 UT-ra visszanyeri eredeti fényességét.

A holdak kölcsönös fogyatkozásainál percenként többször becsüljük meg a halványodó hold fényességét, ebből megszerkeszthetjük a fényváltozás görbéjét. Oppozíció idején a holdak fényessége a következő: Io 5^m1, Europa 5^m3, Ganymedes 4^m7, Callisto 5^m7. A megfigyelésekhez hasznos információt lehet találni a Meteor 1989/6. számában, a 19–22. oldalon (A Galilei-holdak kölcsönös jelenségeinek megfigyelése 1985-ben).

SZABÓ SÁNDOR

Perseidák '97 észlelőtábor a Kút-hegyen!

Idén a kedvező holdfázis nagyszerű lehetőséget teremt a nyár legkedveltebb meteorraja, a Perseidák megfigyelésére. A Mátra már számos alkalommal adott helyet nyári meteorotáborozásnak. Szeretnénk az idén is innen végigkövetnünk a raj jelentkezését, mégpedig kedvelt megfigyelőhelyünkről, a Kút-hegyről, közel 900 m-es magasságból. **Augusztus 10–16.** között a Mátraszéplászló mellett, Piskéztető tőzszomszédságában található kopár hegycsúcsról észlelünk, ahol meteorozásra alkalmas körpanoráma fogad bennünket.

Szállás a természet lágy ölén, nomád körülmények között, saját sátorban, önellátással. Az észlelőmunkához szükséges térképeket központilag biztosítjuk, viszont a többi segédeszköz hozatala (írőeszköz, észlelőtábla, zseblámpa!) a résztvevőkre hárul. A táborba elsősorban a meteorozás iránt mélyebben érdeklődőket várjuk, lehetőleg teljes időtartamra, az észlelőcsoportok munkájának tervezhetősége végett!

A Perseidák '97 táborba jelentkezés Tepliczky István címén: 1134 Budapest, Csángó u. 11. II/27., tel.: 1/464-1357, e-mail: tepi@mcse.hu

86

Belépési nyilatkozat

Kérem felvételemet a Magyar Csillagászati Egyesületbe

Név:

Cím:

Szül. dátum: év hó nap

Telefonszám:

partoló tagként (a tagdíj összege 1997-re 1900 Ft, illetmény:
Meteor csillagászati évkönyv 1997 és az MCSE Meteor c. havi folyóirata)

A tagdíjat a jelentkezési lappal egyidejűleg az MCSE címére
(1461 Budapest, Pf. 219.) kérjük feladni rózsaszín postautalványon!

M97/6